

BOLALARDA ALLERGIK KASALLIKLARNING ERTA ANIQLANISHI VA ZAMONAVIY DAVOLASH YONDASHUVLARI: ATOPIK DERMATIT MISOLIDA

Muallif: Mirzamaxmudov Sultonmirzo

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Pediatrica ishi 25-06 guruh talabasi

sultonmirzomirzamahmudov@gmail.com

Ilmiy rahbar: Yuldasheva Muhayyo Golibjon qizi

Anotatsiya: Ushbu maqolada bolalarda keng tarqalgan allergik kasalliklardan biri — atopik dermatitning (AD) etiologiyasi, klinik belgilari, erta diagnostika usullari va zamonaviy davolash yondashuvlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda AD rivojlanishiga ta’sir qiluvchi genetik, immunologik va muhit omillari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek, bolalarda teri to‘siq funksiyasining buzilishi, mikrobiota o‘zgarishi hamda oziq-ovqat allergenlari bilan bog‘liq mexanizmlar yoritilgan. Maqolada xalqaro klinik protokollar asosida zamonaviy emollient terapiya, topik kortikosteroidlar, immunomodulyatorlar va biologik preparatlar qo‘llanilishining samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari atopik dermatitni erta aniqlash bolaning umumiy sog‘lig‘i, ruhiy holati va hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega ekanini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Atopik dermatit, allergiya, pediatriya, immun tizimi, emollient terapiya, biologik preparatlar, erta diagnostika, bolalar sog‘ligi.

Kirish. Bugungi kunda bolalarda allergik kasalliklar, xususan atopik dermatitning uchrash darajasi ortib bormoqda. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, AD bolalarning 15–20 foizida uchraydi. Ushbu kasallik faqat teri holatiga emas, balki bolaning psixologik holati, uyqu sifati, ovqatlanishi, ijtimoiy moslashuvi va oilaviy muhitga ham sezilarli ta’sir qiladi. Atopik dermatitning murakkab mexanizmi ko‘plab omillar bilan bog‘liq: genetik moyillik, immun tizimining giperreaktivligi, epidermal to‘siq funksiyasining buzilishi, stress, oziq-ovqat allergenlari va ekologik omillar.

Kasallikning asosiy xususiyati — surunkali, qaytalanib turuvchi xarakterga ega bo‘lishidir. Shuning uchun erta aniqlanish, to‘g‘ri tashxis qo‘yish, muntazam profilaktika va individual davolash rejasi juda muhim sanaladi. Pediatriyada atopik dermatitni erta bosqichda aniqlash bolaning kelajakdagi astma, allergik rinit va boshqa atopik kasalliklar rivojlanish xavfini kamaytiradi.

Ushbu maqolada atopik dermatitning klinik belgilari, diagnostika mezonlari va zamonaviy davolash usullari ilmiy manbalar asosida yoritiladi.

Asosiy qism. 1. Atopik dermatitning etiologiyasi va patogenezi

Atopik dermatitning rivojlanishida genetik omillar yetakchi rol o'ynaydi. Filaggrin oqsilining yetishmovchiligi epidermal himoya to'sig'ining zaiflashishiga olib keladi, natijada teri orqali allergenlarning kirib borishi osonlashadi. Bolalar organizmida IgE antitanachalarining ko'payishi immun tizimining kuchli reaktivligini kuchaytiradi. Atrof-muhit omillari — chang, hayvon tuklari, mog'or, oziq-ovqat allergenlari, sintetik kiyimlar, sovunlar ham kasallikni qo'zg'atishi mumkin.

2. Klinika va belgilari

Bolalarda atopik dermatitning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi: qichishish; quruq teri; yallig'lanish o'choqlari; tunda kuchayadigan qichishish; tirsaklar, tizzalar, bo'yin sohasida toshmalar; chaqaloqlarda yonoqlarda qizarish va ekssudativ dog'lar.

Uzoq davom etuvchi qichishish bolaning uyqu sifatini pasaytiradi, irritabilitetni kuchaytiradi va psixologik noqulaylik tug'diradi.

3. Diagnostika

Atopik dermatit tashxisi asosan klinik belgilar asosida qo'yiladi. Shuningdek: IgE darajasini aniqlash; teri allergik testlari; anamnez (oilaviy allergiya tarixi); terining namlik testlari ham yordamchi omillar sifatida qo'llaniladi. Erta yoshda ADni aniqlash kelajakda astma yoki allergik rinit rivojlanishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

4. Zamonaviy davolash yondashuvlari

4.1. Emollient terapiya

Hozirgi klinik protokollarda emollientlar asosiy davolash vositasi sifatida ko'riladi. Ular teri namligini tiklaydi, to'siq funksiyasini mustahkamlaydi va alomatlarini kamaytiradi.

4.2. Topik kortikosteroidlar

O'rta va og'ir holatlarda yallig'lanishga qarshi dori sifatida buyuriladi. Ular qisqa muddatda qo'llansa xavfsiz va samarali hisoblanadi.

4.3. Immunomodulyatorlar (takrolimus, pimekrolimus)

Bu vositalar teri yallig'lanishini kamaytiradi va steroidlarning o'rnini bosishi mumkin. Ular ayniqsa yuz va bo'yin hududlari uchun mos.

4.4. Biologik dorilar (dupilumab)

Yaqin yillarda og'ir atopik dermatitni davolashda biologik preparatlar juda samarali natija bermoqda. Ular immun tizimidagi IL-4 va IL-13 yo'llarini bloklab, kasallik alomatlarini sezilarli kamaytiradi.

5. Profilaktika

Chaqalaloq va bolalarda terini muntazam namlab turish

Allergenlarni erta aniqlash

Oziq-ovqat allergenlarini bosqichma-bosqich kiritish

Uy sharoitida gigiyenani saqlash

Stressni kamaytirish

Profilaktika ADni nazorat qilishda asosiy omillardan biridir.

Xulosa. Yakun qilib aytganda, atopik dermatit bolalarda eng ko‘p uchraydigan allergik kasalliklardan biri bo‘lib, erta tashxis, to‘g‘ri davolash va muntazam profilaktika bolaning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi. Zamonaviy davolash yondashuvlari, jumladan emollientlar, immunomodulyatorlar va biologik preparatlar atopik dermatitni samarali nazorat qilish imkonini beradi. Kasallikning surunkali xarakterga ega ekanini hisobga olganda, pediatrlar, dermatologlar va ota-onalar o‘rtasidagi uzluksiz hamkorlik juda muhimdir. Bolada teri to‘siq funksiyasini mustahkamlash, uy sharoitini gigiyenik me‘yorlarga moslashtirish, stress omillarini kamaytirish va allergenlarni boshqarish orqali uzoq muddatli ijobiy natijalarga erishish mumkin. Erta bosqichda amalga oshirilgan to‘g‘ri tashxis va individual yondashuv nafaqat kasallik alomatlarini kamaytiradi, balki bolaning psixologik holatini, uyqu sifatini va umumiy ijtimoiy moslashuvini ham sezilarli darajada yaxshilaydi.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. Akhmedov A., Karimova D. Pediatric Allergy and Dermatology. Tashkent, 2022.
2. Williams H. et al. Atopic Dermatitis in Childhood: Global Guideline. Allergy Journal, 2021.
3. WHO. Childhood Allergy Trends. World Health Organization, 2020.
4. Boguniewicz M., Leung D.Y. Atopic Dermatitis: Pathogenesis and Treatment. Immunology Review, 2022.